

VALORILE CULTURII TRADIȚIONALE

Profesor Ionița Timiș

Colegiul Național Pedagogic "Gh. Lazăr" Cluj-Napoca

Colegiul Național Pedagogic "Gh. Lazăr" Cluj-Napoca, în parteneriat cu Asociația Școlilor Păstrătoare de Tradiții, cu Asociația Meșterilor Populari Clujeni și cu Parohia „Sf. Dumitru cel Nou” din cartierul Gheorgheni, Cluj-Napoca a organizat o activitate de suflet pentru sufletul celor ce ne-au transmis valori perene care ne caracterizează ca neam păstrător de tradiții. Această activitate a adunat aproximativ 15 meșteri populari din generația vârstnică și aproximativ 50 de elevi din mai multe școli clujene. Coordonatorul acestui proiect este profesoara Ionița Timiș de la Colegiul Național Pedagogic „ Gh. Lazăr” în colaborarea cu meșterul popular Pălăguța Hodor, ambele purtând același sânge nobil de maramureșence. Acțiunea sa dorit a fi o rememorare și practicare a ceea ce a fost odinioară șezătoarea la români, fiind intitulată *„Promovarea valorilor tradiționale românești prin Șezătoarea din Postul Crăciunului. Punți între generații.”*

Concepută ca o activitate metodică la nivelul orașului, acțiunea s-a desfășurat în Sala culturală a Parohiei Ortodoxe "Sf. Dumitru cel Nou" din Gheorgheni, arătând prin aceasta temelia spiritualității românești care nu este străină de valorile tradiției, împletindu-se strâns cu arta tradițională și care ne descoperă ca identitate. Acțiunea a împletit latura spirituală a vieții, reprezentată prin interpretarea colindelor de către toți participanții la șezătoare, cu latura materială, exprimată prin realizarea produselor textile din lână, și nu numai, pe care le-au mânuit cu dibăcie atât elevii cât și meșterii populari. Activitățile meșteșugărești desfășurate de elevi la această șezătoare au fost următoarele: torsul, țesutul (la trei războaie de țesut), scărmanatul lânii, foșălatul lânii, îndrugatul, cusutul, confecționatul „țevilor” la sucală pentru țesut (activitate realizată de cea mai tânără participantă la șezătoare, Serena Raza în vârstă de 4 ani), depănatul de pe vârtelniță, desfăcutul porumbului, acțiune realizată de feciorii veniți în șezătoare (11 elevi de la Seminarul Teologic au călcat pragul șezătorii coordonați de pr. prof. Daniel Mocanu). Cele mai multe fete din șezătoare au fost de la Colegiul Național Pedagogic

„Gh. Lazăr”. Având în vedere că ele vor fi viitoare învățătoare, se pregătesc de acum să ducă mai departe, prin tinerele vlăstare, tradițiile poporului român. Ni s-au alăturat și grupul de fete le la Colegiul Național „G. Barițiu”, coordonate de doamna prof. Maria Leșe, care a interpretat colide tradiționale autentice, de o rară frumusețe. Alte școli implicare au fost: Școala „Liviu Rebreanu” cu elevii coordonați de prof. Alina Tomoiagă, Școala „A.I. V. Voevod”, Școala de la Chinteni etc.

Obiectivele acestei activități au fost: practicarea unor obiceiuri la șezătoare prin interferența activității vârstnicilor cu cea a tinerilor, transmiterea tradițiilor meșteșugărești practicate în cadrul șezătorilor, interpretarea unor colinde tradiționale realizate atât de generația vârstnică a meșterilor populari cât și de grupuri de elevi din diverse școli clujene, inițierea tinerei generații în tainele meșteșugurilor artistice tradiționale.

Această manifestare tradițională, autentic românească, deși realizată de elevi din zona urbană, s-a dorit a fi o „scoatere din lada de zestre” a obiceiurilor și tradițiilor poporului român din zona rurală, pentru a nu ne uita rădăcinile.

Obiceiurile și datinile din șezătorile de iarna

După terminarea muncilor agricole, când lumea satelor intra într-o perioadă de repaus relativ, dar mai ales după Lăsatul Secului de Crăciun (15 noiembrie), începea sezonul șezătorilor. Șezătorile erau întâlniri comunitare cu caracter lucrativ dar și distractiv, lumea satelor îmbinând în mod plăcut lucrul cu distracția. Erau locul în care se învățau deprinderi practice dar se derulau și numeroase obiceiuri. În Postul Crăciunului, principala preocupare casnică era legată de industria textilă iar torsul cânepii, a inului și a lânii se făcea cu mai multa plăcere, cu mai mult spor și în condiții mult mai bune în cadrul unor întâlniri comunitare.

Șezătorile puteau fi organizate ad-hoc, în zilele lucrătoare, la una sau mai multe case, și erau de mai multe feluri. Ele puteau să aibă un caracter de întrajutorare, când mai multe femei sau tinere participau la torsul cânepii sau a lânii unei gospodine, operația repetându-se, apoi, la casa fiecărei participante sau puteau să fie întâlniri în cadrul cărora fiecare participantă își torcea propriul material. Șezătorile aveau loc în serile tuturor zilelor lucrătoare, locul de desfășurare fiind anunțat din timp. Gospodina, în

casa căreia avea loc întrunirea se pregătea cu băutură și mâncare frugală și anunța flăcăii, în cazul în care aceștia nu se informau singuri de mersul șezătorilor. Casa era dereticată și se pregăteau mai multe lavițe sau scaune necesare torcătoarelor.

Odată cu lăsarea întunericului, femeile porneau cu furca de tors către casa în care avea loc șezătoarea. În cazul în care șezătoarea avea drept scop întrajutorarea, după sosirea tuturor invitatelor, acestora li se distribuia în mod egal cantitatea pe care o aveau de tors în acea noapte. Când șezătoarea era doar un simplu prilej de întrunire comunitară, fiecare își aducea de acasă ceea ce avea de tors. Șezătorile se organizau nu numai pentru torsul fibrelor textile ci și pentru scărmanatul lânii, scărmanatul penelor etc. Niciodată în șezători nu se coseau cămăși, această operație făcându-se în mod individual de către fiecare gospodină sau tânăra fată, în casa proprie.

După ce participantele își primeau "porția", pentru crearea unei atmosfere plăcute, ele erau servite cu un păhărel de țuică îndulcită, de obicei, cu miere de albine. Șezătoarea, odată începută, participantele făceau schimb de informații referitoare la viața cotidiană din sat și comentau evenimentele cele mai importante petrecute în propria comunitate sau în localitățile învecinate. Apoi se rosteau ghicitori, zicale, proverbe, se cânta, colinda sau se rosteau balade, nestemate folclorice ce s-au păstrat până în zilele noastre transmise în modul cel mai lesnicios pe aceasta cale. În cadrul acesta instituționalizat, fetele erau integrate și consacrate în colectivitatea femeilor, începând să-și însușească, cu aceasta ocazie, deprinderi practice și spirituale.

În șezători se dezvăluiau aspectele și înțelesurile ritualice ale sărbătorilor populare și se învăța comportamentul individual. În șezătorile ce aveau loc înaintea Crăciunului și a Anului Nou, se învățau și se repetau colindele și urăturile și se discuta în amănunt despre buna pregătire a acestor sărbători. La un moment dat, lucrul înceta, participantele fiind servite cu diferite preparate de către gazda, în funcție de starea sa socială sau de posibilitățile sale materiale. Flăcăii, știind din timp locul de desfășurare al șezătorilor, cutreierau în grupuri însoțite de muzicanți pe la toate casele unde aveau loc astfel de întruniri. De multe ori ei se organizau de cu seara, repartizându-se pe case, în așa fel încât, către sfârșitul șezătorii, ei să apară cu muzica pentru a înveseli atmosfera.

La intrarea acestora în casă, munca era abandonată. Muzicanții, buni cunoscători ai obiceiurilor locale, își ocupau locurile prestabilite și începeau să interpreteze melodii de joc. Fetele, și chiar femeile erau invitate la joc de către flăcăi, unele dintre fete jucând acum pentru prima dată, iar cele mai tinere dintre ele învățau pașii de joc. Atmosfera creștea în veselie și bună dispoziție. Cu această ocazie jucau chiar și bătrânii din vecini, invitați la șezătoare. Aceștia, pentru a nu-i deranja pe cei tineri, se urcau și dansau pe lavițele late și masive ce înconjurau pereții. Așa a apărut în Bucovina melodia de joc numită "Ca pe laiță" sau "Baba grasă". Jocul era alternat cu multă dibăcie cu perioadele de pauză, când cei prezenți erau serviți cu mâncare și băutură, și cu cele de lucru, când se spuneau glume și snoave. Șezătorile, desfășurate în toată plenitudinea lor până târziu, prin anii '60, se constituiau într-o adevărată instituție socială și erau o formă de întraajutorare comunitară dar și loc de petrecere plăcută a timpului în nopțile lungi de iarnă, de derulare a unor obiceiuri și de învățare a deprinderilor de viață și de muncă. Chiar dacă se desfășurau în perioada Postului Crăciunului, aspectul distractiv era tolerat deoarece în cadrul lor erau învățate colindele și urăturile ce urmau să fie rostite în timpul sărbătorilor de iarnă.

Pe lângă partea practică a muncii în comun – munca făcută mai cu spor și roade bune, clăcile și șezătorile constituie un cadru ideal de desfășurare a unor bogate și variate manifestări folclorice, un mijloc eficace de conservare a datinilor și tradițiilor moștenite din străbuni. Producțiile orale și arta populară găsesc în șezători un mediu prielnic pentru păstrarea și conservarea lor, dar și de îmbogățire a comorilor spirituale ale poporului cu noi valențe.

Bibliografie:

Lenghel Petru Izanu , „Daina mândră prin Bârsana”, Baia-Mare, 1979 &
www.creștinortodox.ro